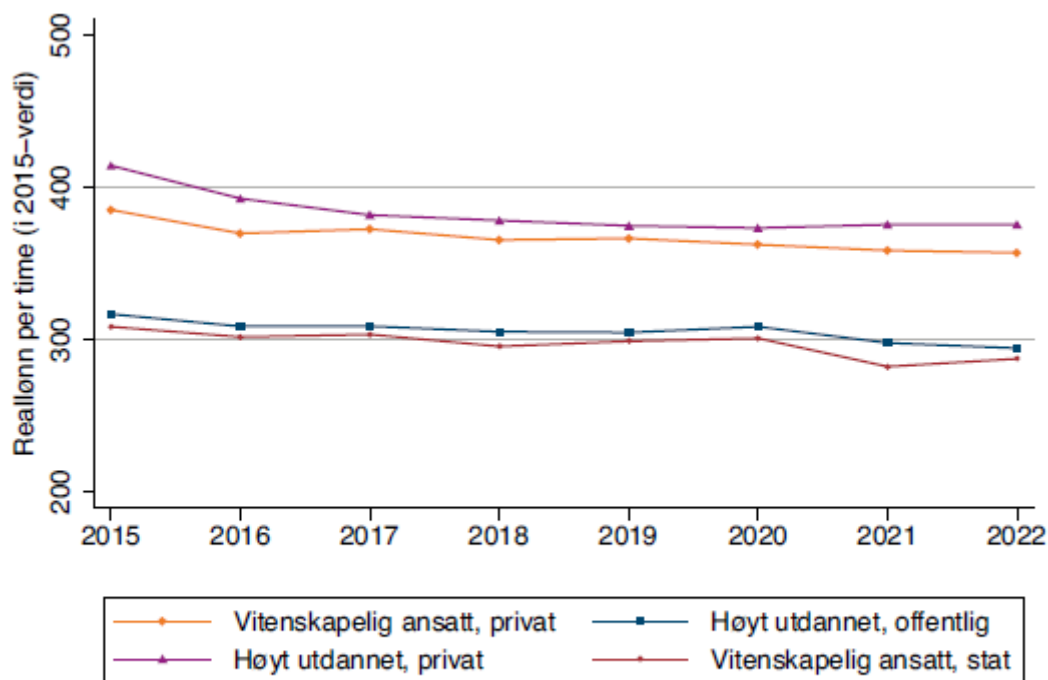

Høyt utdannede i offentlig sektor er lønnstapere

Ser vi på lønnsveksten fra år til år ser vi at ansatte med høy utdanning og vitenskapelig ansatte ligger under gjennomsnittet i staten. På tross av at utdanningsgruppene er kunnskaps-Norges viktigste ressurs er de lønnstapere.

Aller dårligst er det for vitenskapelig ansatte i UH sektoren som har dårligere lønn enn langtidsutdannede i offentlig sektor – og begge gruppene ligger langt bak både forskere og høyt utdannede i privat sektor.

Figur 1 Gjennomsnittlig reallønn (i 2015-kroner) i hver yrkeskategori, 2015–2022, korrigert¹

Note: Den gjennomsnittlige lønnen er konsumprisindeksert til kroneverdien i 2015 og korrigert for sammensetningseffekter.

Staten er i dag lønnsledende for yrkesgrupper med korte utdanninger, og på jumboplass for utdanningsgruppene. Mens en vokter tjener 23 prosent mer i staten enn i privat sektor, tjener en statsansatt forsker 25 prosent mindre enn i det private.

Dermed sliter staten med å rekruttere og beholde den kompetansen den trenger. Det er et samfunnsproblem, som vil gå ut over tilbudet staten kan gi til innbyggerne.

[Arbeidsgiverbarometeret](#) i staten viser at 84 prosent av de største statlige virksomhetene, sliter med å rekruttere og beholde den kompetansen de trenger, og en fersk rapport fra [Oslo Economics](#) konkluderer med at «statlige virksomheter opplever betydelige utfordringer med både å rekruttere, utvikle og beholde ansatte». En viktig årsak er svak lønnsutvikling.

¹ Figur 3.2 i rapporten «Lønns- og karriereutvikling blant høyt utdannede i Norge, 2015–2022» (Rapport 2023:10, Institutt for samfunnsforskning)

Ulike avtaler i staten fra 2016 – høyest utdannede har hatt lavest lønnsvekst

FAFO har utredet konsekvensene av ulike hovedavtaler i staten etter 2016 og rapporten viser at:

1. De høyest utdannede hadde lavest reallønnsvekst i perioden 2016 til 2022.
2. Gruppene med lang universitets- og høyskoleutdanning og forskerutdanning har hatt den dårligste lønnsutviklingen i perioden
3. Grunnskoleutdannede hadde høyest reallønnsvekst.

Rapporten konkluderer også med at det ikke har vært store forskjeller i lønnsutvikling mellom de to avtaleområdene over tid. De finner at lønnsveksten har vært rimelig lik i de to avtaleområdene, og at lønnsforskjellene i staten samlet ikke har økt markant i perioden etter at Akademikerne fikk sin egen hovedtariffavtale.

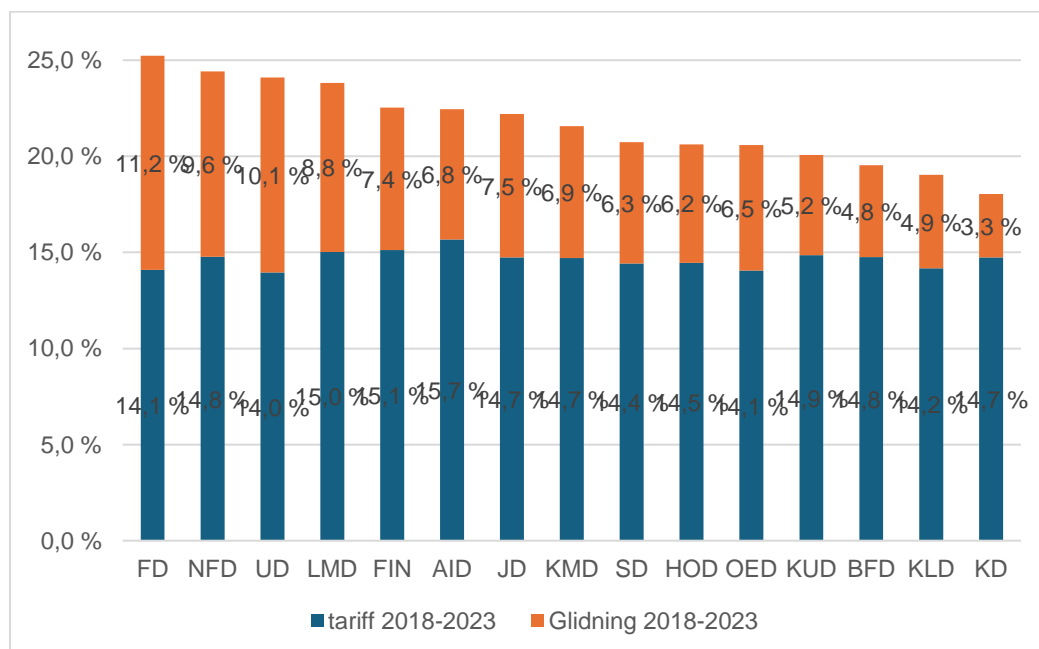
Systematisk skjev lønnsvekst som følge av ulik glidning

En fersk rapport fra Statens beregningsutvalg (SBU)² viser systematiske forskjeller mellom departementsområdene når det gjelder hvor mye glidning om hentes ut. Rapporten viser fordeling av lønnsvekst, glidning og tariff tillegg i perioden 2017 – 2022(2023) i alle departementsområdene og finner at:

- Både lønnsvekst og glidning varierer mellom departementene.
- Tariff tilleggene fordeler seg ganske jevnt mellom departementene.
- Den variable størrelsen en glidningen.

Over tid gir den ulike glidningen betydelig forskjeller i lønnsvekst mellom departementsområdene. Høyest lønnsvekst har det vært for ansatte under Forsvarsdepartementet, med 25,2 prosent i perioden 2018 til 2023. Svakest lønnsvekst har det vært for ansatte under Kultur- og likestillingsdepartementet (20,1 prosent), Barne- og familiedepartementet (19,5%) og Klima- og miljødepartementet (19 prosent). I bunn ligger Kunnskapsdepartementet med 18 prosent. Nesten 30% bak Forsvarsdepartementet og langt bak gjennomsnittet på 22% og departementene med høyere glidning.

Figur 2 Lønnsvekst fordelt på tariff tillegg og glidning etter departementsområde 2018-2023

² Glidningsrapport 2017-2022, SBU, 2024

LOs avtale dro opp lønnsveksten i staten i 2023

Lønnsveksten i fjor var størst på den lille avtalen, altså LOs egen avtale. Statistikk- og beregningsutvalget (SBU) fant at lønnsveksten på Akademikerne og Unios avtale var på 6,0 prosent, og lønnsglidningen på 1,2 prosent. I tariffområdet LO og YS var lønnsveksten på hele 6,8 prosent, og lønnsglidningen på 1,9. Dette skyldes blant annet høye tillegg i forsvaret og lokal arbeidsgivers behov for å benytte forhandlinger på særlig grunnlag.

Generelle tillegg ble prioritert i de kollektive lokale forhandlingene i 2023

Tillitsvalgte på avtalen til Unio og Akademikerne prioriterer lønnsutvikling for alle. En gjennomgang fra [Forskerforum](#) viser at 14 av 19 ga høye generelle tillegg på mellom 5,3 prosent og 6,8 prosent i 2023. I tillegg kommer Norges idrettshøgskole og UiT Norges arktiske universitet, som begge også ga store generelle tillegg, men ut fra andre modeller enn resten.